

Prof. Dr. Duran TARAKLI
ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü
Emekli Öğretim Üyesi

Teşekkür ederim. Bir an evvel zamandan kazanmak için konuşmacıları hemen yerlerine davet edeyim.

Efendim, ben hemen söze başlamak istiyorum. Genellikle toplantıyı yöneten başkanlar korsan konuşma yapmaya çok heveslidirler. Ben hepinizi saygıyla selamlıyorum ve böylesi önemli bir konuda toplantı tertip ettikleri için bütün destekleyen kuruluşlara, başta kooperatifiniz olmak üzere teşekkür etmek istiyorum. Zannediyorum ki, hemen ilk sırada söz vereceğim hocamın da işleyebileceği bir konuda ve seçkin dinleyiciler karşısında önemli bir şeye, kendimce önemli gördüğüm bir şeye dikkatinizi çekmek istiyorum.

Bundan 30-35 sene önce Türkiye’de şöyle bir slogan ortaya atıldı. Ekonomik olarak sulanabilecek arazi 8.5 milyon hektar. Bana göre yanlış bir terminoloji. Herhalde bu 8.5 milyon hektarın çıkış noktası düz ve düze yakın arazi genişliği. Ekonomi, arz ve talep dengelerine göre sürekli değişen bir olaydır. Böyle çivi gibi çakıp bir tarafa plaket halinde Türkiye’nin 8.5 milyon hektar ekonomik olarak sulanabilen arazisi var denilemez, bilimsel olarak yanlıştır. Olsa olsa birincil olarak sulanması gereken arazi gibilerden değişmez bir terminolojiyi getirmek gerekiyor. Nerede kaldı ki, düz ve düze yakın arazileri Türkiye genelinde alabilirsiniz, fakat havza genelinde aldığınızda suyla arazileri bir araya getirmek de mümkün değil her zaman için, orada da bir teknik hata yapıyoruz. İşte hemen gündeminize getireyim, Konya Havzasını alın. Orada arazi vardır, suyu bulamazsınız yeteri kadar. Akdeniz Havzasına gidin su vardır, arazi bulamazsınız. Dolayısıyla bu bile, teknik bakımdan o 8.5 milyon hektar biraz bizi yanıltıyor. Niye bunu gündeme getiriyorum? Önce bir rakam söyleyeyim. Diyorum ki, Türkiye’de muhtemel sulanabilir arazi genişliği 36 milyon hektardır. Bunu yazılarımda da yazdım, yayınlandı da. Nereden çıkarıyorsun hoca bunu diyorlar? Diyorum ki 28 milyon benim ekili dikili arazim var, 8 milyon da meram var. 36 milyon hektar sulanabilir, muhtemelen sulanabilir arazim var. Bunu niye söylüyorsun? Arkadaşım, ben suyun bugün metreüpünü tarlanın başında 20 bin liraya satıyorum. Şimdi 20 bin liraya siz suyu tarlanın başında satarsanız, 6-7. sınıf arazideki mera arazisini sulamak da ekonomiktir.

Bunun bizi götürdüğü yanlış yere getiriyorum. Diyorum ki, bakın eğer biz bu şekilde yaparsak, çiftçiye bedava su verilmesin filan da demiyorum, bir ömür burada tüketilmiştir. Tarımın ne olduğunu, o çiftçilerin tarlanın başında, tarımda ne çektiklerini müsaade edin bir ömrünü buraya vermiş bir insan bilsin. Bedava verin, üste de para verelim çiftçiye.

Ama suyun iki tane maliyeti vardır. Biri ekonomiye maliyetidir, yani milli ekonomiye maliyetidir. Bu barajdan başlar, tünelleriyle, kanallarıyla, tarlanın başına kadar gidinceye kadar yapılan bir masraftır. Ve böyle bir masrafı getirdiğiniz zaman milli ekonomiye maliyeti, bu suyun 500 bin ya da bir milyona yakın bir yerlerde durur. İsterseniz hesaplatın. Ben milli ekonomik planlama yaparken, bu bir milyon lirayı çıkarabilecek şekilde suyu tahsis etmem gerekiyor. Ama siz çiftçiye bedava verin. Çiftçiye verdiğinde 20 bin liraya veririm, veririm ama, o çiftçinin özel, yani o çaptaki ekonomisinde geçerli bir değerdir. Hatta üste de para veririm. Yani devlet olarak, kuruluş olarak sen bu suyu kullan, her kullandığın metreüp başına ben sana şu kadar doğrudan gelir vereceğim. Niye? Çünkü sizin ürün deseninizi ona göre oluşmasını sağlarım. Ve orada belirli kurallar getiririm. Derim ki, arkadaş, ya etmeyin, bir dekara 1.300 metreüp su kullanmayın. Çünkü ekonomik dediğin işte orada geliyor. Yani oradan artırdığım suyu, bir başka yerde, bir başka üründe kullanabilirim. Artı, aynı ürünün ekonomisini aldığınız zaman birinci sulamada aldığınız ürün artışı belki yüzde 50’dir ama, ikinci sulamanızda 50 olmaz, yüzde 20’ye düşer. Azalan Hasıla Kanunu hemen devreye girer, 4’üncü, 5’inci, 6’ıncı, bunu teknisyenler söyleyecek, ben değil. Ama bu böyledir. Yani suyun birincisi, ikincisi, üçüncüsü. En yüksek verimi birincide alırsınız. Ondan sonra gittikçe

ekonomik getiri azalır. O zaman ekonomi devreye girer. Yani biz bu şekilde yanlış bir terminolojiyi, 35-40 senedir slogan halinde kullanarak, ekonomiyi bir tarafa bıraktık. Öncelikle ben buradaki seçkin dinleyicilerden ve de başta kooperatiflerimizden rica ediyorum. Ne olur bunu bir yere oturtalım Türkiye’de. Çünkü yanlış tercihler de olmaya başladı.

Politik nedenlerle bir bakıyorsunuz, bu düz ve düze yakın arazilerin öncelikle sulanması gerekirken, pompa sulamaya gidiyorsunuz. Çünkü ekonomi yok ki orada. Ekonomi devletin sattığı şeylerdir. Ben burada sadece dikkati çekerek işimi bitiriyorum ve hemen sıradaki ilk konuşmacıya söz vermek istiyorum. Çünkü benim en az konuşmam gerekiyor. Tekrar da özür diliyorum konuşmacılardan.

İlk olarak sayın Prof. Dr. İlhami Ünver’e söz vereceğim. Elinizdeki listede de olduğu gibi Prof. Dr. İlhami Ünver, Türkiye’nin toprak ve su kaynakları varlığı ve kullanımı konusunda size bir bildiri sunacaktır. Sayın İlhami Ünver, çok kısaltarak söylüyorum. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Öğretim Üyesidir. Toprak Bilimi bölümünde Toprak ve Havza Yönetimi, Toprak Mekaniği, Su Kalitesi, Tarım Alanlarının Yanlış Kullanımı, Tahıl Yetiştirme Teknikleri, Tarım ve Otlak Alanlarının Yönetimi, Çevresel Etki Değerlendirmesi konularında çok sayıda araştırma raporu, makale tebliği ve bildirisi bulunan bir meslektaşımızdır. Kendisine sunuş için söz veriyorum. Buyurun sayın Ünver. Sizin de bildiğiniz gibi 20’şer dakika konuşma süremiz var, buna ben size beş dakika kaldığı zaman bir uyarı yapacağım, affınıza sığınarak.